

23. SEPT 2014. BROJ 363

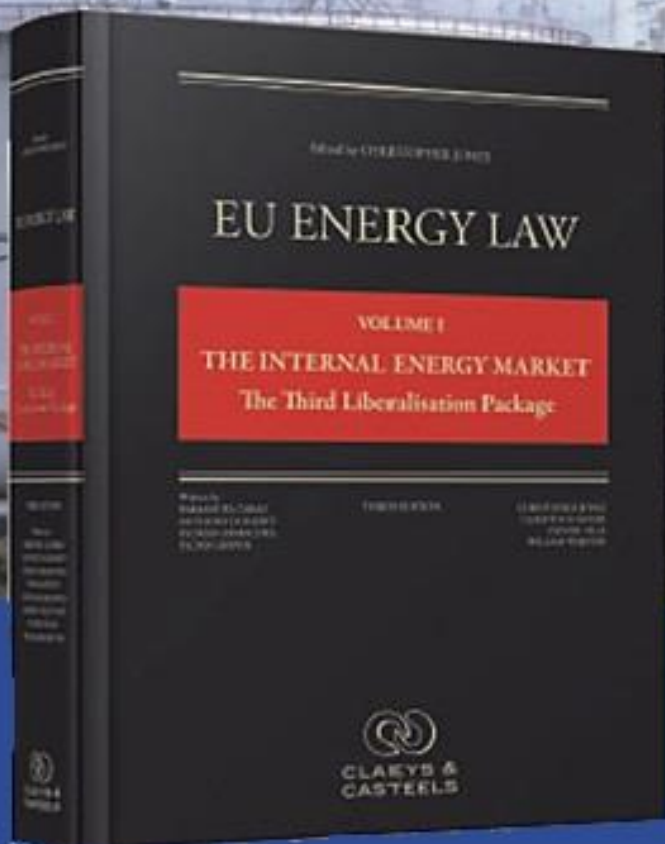
BILTEN

NEDELJA U SVETU ENERGETIKE

POHVALE SRBIJI

NAPREDAK U LIBERALIZACIJI TRŽIŠTA ENERGIJE

ANNUAL IMPLEMENTATION REPORT

ENERGY COMMUNITY SECRETARIAT

1 AUGUST 2014

Informacije objavljene u ovom Biltenu ne treba tumačiti kao opredeljenje AERS prema temama kojima se bave
Selektovao i uredio Dušan Daković – dusan.dakovic@aers.rs

Sekretarijat EnZ: Srbija lider u primeni Trećeg energetskeg paketa – BiH na začelju

BEČ – Sekretarijat Energetske zajednice (EnZ) objavio je 18. septembra Izveštaj o sprovođenju obaveza koje su njene zemlje članice preuzele potpisivanjem Ugovora o EnZ. Izveštaj obuhvata period od septembra 2013. do avgusta 2014. godine, a prvi put akcentat stavlja na ulogu nacionalnih energetskeg regulatora. U izveštaju se naglašava da „jedan od ključnih elemenata Trećeg energetskeg paketa EU, koji unutar EnZ stupa na snagu 1. januara 2015. godine čine jaki i nezavisni (nacionalni energetskeg) regulatori“. „Nezavisnost nacionalnih energetskeg regulatora je meta direktnog političkeg uplitanja i ugrožena strukturalnim merama poput smanjenja broja zaposlenih, njihovih budžeta i ličnih dohodaka“, stoji u

izveštaju. „Regulatori koji nisu zaštićeni od političkeg uticaja postaju manje aktivni u pravcu liberalizacije tržišta i na taj način ne ispunjavaju ulogu pokretača reformi koje su im poverene Ugovorom o Energetskeg zajednici“, objasnio je pomoćnik direktora Sekretarijata EnZ Dirk Buschle. Član Sekretarijata zadužena za ovu oblast, Nina Gral ukazuje da, iako prilike među članicama EnZ variraju, sve zemlje potpisnice moraju da ulože značajne napore kako bi opremile njihove regulatore sa potrebnim 'alatima' predviđenim Trećim paketom“. Izveštaj takođe ukazuje na progres ostvaren do sada u sprovođenju obaveza iz Trećeg energetskeg paketa, pri čemu direktor Sekretarijata Janez Kopač posebno ističe i pozdravlja rezultate u otvaranju tržišta električne energije u Srbiji, a delom i u Makedoniji. Kopač navodi da prema uvidima Sekretarijata postoje jaki nagoveštaji

da će Srbija i Crna Gora sprovesti na vreme potrebne promene u zakonodavstvu. U izveštaju se s druge strane ukazuje na zaostajanje Bosne i Hercegovine sa „malim izgledima da na vreme primeni odredbe Trećeg energetskeg paketa zbog suštinskog nedostajanja saradnje na nivou države u delovima te zemlje“. Od oktobra ove godine Sekretarijat će prvi put objavljivati na svom portalu mesečne dopune napretka u imnplementaciji zakonodavnih obaveza članica iz Ugovora o EnZ

Bezmalob 40 milijardi evra investicija potrebno je uložiti u zamenu dotrajalih elektrana i diverzifikaciju izvora energije unutar članica Energetske zajednice Makedoniji, Albaniji, Ukrajini, Moldaviji i na Kosovu do 2020, prenosi agencija Argus, navode iz Izveštaja o sprovođenju obaveza koje je objavio Sekretarijat EnZ. Energetska zajednica je usvojila listu od 35 „projekata od interesa EnZ“, uključujući gradnju proizvodnih kapaciteta ukupne snage 5GW, 1.600 km dalekovoda, 2.500 km gasovoda i 600 km naftovoda, prenosi agencija.

Regulatori Energetske zajednice traže ravnopravan tretman kao u EU

ATINA – Nacionalna regulatorna tela zemalja članica Energetske zajednice (EnZ) uputila su snažan zahtev za jednaki tretman za gasne i elektroenergetske interkonekcije u državama članicama EnZ kakav uživaju zemlje članice Evropske unije, prenosi **portal sekretarijata EnZ**. Ovaj zahtev sadržan je u Platformi usvojenoj 17. septembra na sastanku Regulatornog odbora EnZ (ECRB) u Atini, na kome su učestvovali i predstavnici Agencije za energetiku Republike Srbije. ECRB u tom dokumentu ukazuje na „generalnu potrebu da odnos prema interkonektorima između zemalja članica EU s jedne strane i između država potpisnica Ugovora o EnZ s druge, bude pravno istovetan, bez tretiranja granica između zemalja EU i EnZ kao granica prema 'trećim državama'“.

Brisel odložio odluku od gasovodu OPAL za kraj oktobra

BRISEL – Evropska komisija (EK) je odložila za do kraja oktobra odgovor na zahtev Rusije da joj se odobri puno korišćenje kapaciteta gasovoda OPAL, koji je nastavak magistralnog rusko-nemačkog gasovoda Severni tok, saopšteno je u ponedjeljak iz press službe EK. U saopštenju se navodi da je ovo dogovoreno zajedno sa nemačkom regulatornom Federalnom mrežnom agencijom, kako bi se proučila neka tenička pitanja, prenosi **ITAR-TASS**. Gasovod OPAL može da koristi tek polovinu godišnjeg kapaciteta transporta od 36 milijardi kubika, zbog pravila tzv. Trećeg energetskog paketa EU, kojim se podstiče konkurencija, odnosno zabranjuje zloupotreba monopola u ovom sektoru. On iz

Nemačke, preko Češke povezuje Severni tok sa postojećom gasovodnom mrežom Centralne Evrope. Datum pomeranja odluke o OPAL-u podudara se sa terminom stupanja na dužnost nove Evropske komisije, što je najavljeno za 31. oktobar ove godine.

Češki regulator priprema zaoštavanje uslova za obavezne rezerve gasa

PRAG - Češka Energetska regulatorna kancelarija (ERO) utvrđuje koliko je prirodnog gasa iz gasnih skladišta u toj zemlji namenjeno za lokalno tržište i najavljuje da će predložiti usvajanje nove regulative kako bi se na zimu izbegle eventualne nestašice ovog energenta. Kako prenosi **Radio Prag**, ERO namerava da predloži da se umesto obavezujućih rezervi gasa za 30 dnevnu potrošnju, ta granica podigne za čitav zimski (grejni) period. Predlog treba da bude formulisan do kraja oktobra, ali regulator strahuje da pravila neće moći da budu menjana u sred zimske sezone, već bi važila za zimu 2015/16.

Gasprom: U potpunosti ispunjavamo zahteve evropskih klijenata, ali viška nemamo

MOSKVA – Gasprom je saopštio u prošli utorak da u potpunosti ispunjava zahteve za gasom svojih evropskih klijenata, odgovarajući time na prošlonedeljne tvrdnje Poljske, Austrije i Slovačke da su im osetno smanjeni prilivi gasa od strane ruske kompanije. „Kompanija u potpunosti ispunjava zahteve za gasom njenih evropskih klijenata“, saopšteno je u sreu posle sastanka upravnog odbora Gasproma. U saopštenju se, međutim, napominje da sigurnost isporuka ruskog gasa u Evropu zavisi od toga koliko Ukrajina poštuje ugovor tranzitu i dodaje da ke , dodajući da je UO naredio menadžmentu kompanije da preduzme mere za „smanjenje rizika“ za transport gasa namenjenog Evropi ove jeseni i zime. Referišući istoga dana predsedniku Vladimiru Putinu o ovom pitanju, čelnik Gasproma Aleksej Miler je međutim dodao da kompanija nema viškove gasa i mogućnost da zadovolji dodatne zahteve klijenata, jer trenutno popunjava zalihe za predstojeću zimu, prenosi Reuters. Kada podzemna skladišta budu popunjena, moći ćemo da zadovoljimo (ekstra) zahteve naših evropskih klijenata, objasno je Miler. Na sastanku u Kremliju, u prisustvu novinara, Miler je rekao da će Gasprom ove godine proizvesti 463 milijarde kubika gasa, što je ispod ranije (u maju) procene od 496 mlrd m³ i 487,4 mlrd m³ proizvedenih 2013. **Reuters**

POSLOVI

„Mikromreže“ - nova usluga u elektroenergetskom sektoru distribucije

NJUJORK – Elektroenergetske distributivne kompanije mogle bi da grade „mikromreže“ uz pomoć kojih bi zadovoljavale potrebe potrošača u periodima poremećaja u snabdevanju strujom, projekat je koji je ovih dana predstavila državnim regulatorima njujorška kompanija Central Hudson Gas and Electric. Mikromreža se sastoji od proizvodnih jedinica priključenih na lokalnu distributivnu mrežu (distributed generators),

pametnih sistema kontrole opterećenja mreže i skladišnih energetske sistema, a Central Hudson precizira da ova inovativna usluga može predstavljati novu poslovnu priliku. Namera kompanije je da ponudi mikromreže kao novu uslugu potrošačima električne energije koji žele da obezbede pouzdanost snabdevanja. Potrošač bilo u sektoru industrije, ili domaćinstvo, sklopio bi ugovor sa kompanijom koja bi izgradila, održavala i rukovodila mikromrežom prilagođenom tim klijentima. Ova usluga bi prvenstveno odgovarala potrebama bolnica, vojnih baza, policiji i vatrogasnim stanicama, kao i drugim ključnim vladinim

institucijama, kao i univerzitetima, školama i velikim trgovačkim i industrijskim objektima koji zahtevaju neprekidno snabdevanje električnom energijom. Troškovi investicije pokrivali bi se ugovorima sa potrošačima i ne bi oštetili druge snabdevačke kompanije, niti njihove cene, tvrde iz njujorške kompanije. **MIT Energy Initiative**

Ekološke regulative prete elektroenergetskom sistemu SAD

VAŠINGTON – Američki federalni tržišni regulatori upozorili su vlasti da će više termoelektrana na ugljil morati da bude zatvoreno zbog zaoštavanja ekološke regulative nego što je to ranije predviđano.

Kancelarija američke vlade za odgovornost (GAO) saopštila je da će do 2025. godine biti zatvoreno 13% termoenergetskih kapaciteta na ugljil u SAD, dok je 2012. ta procena varirala od dva do 12 odsto. U izveštaju se izražava zabrinutost za posledice po stabilnost elektroenergetskog sistema i moguće prekide u snabdevanju vezane za „nedavno usvojene mere vezane za četiri postojeće regulative, kao i predloženo zakonodavno smanjenje emisija ugljen-dioksida iz postojećih elektrana“. *Washington Examiner* piše da prognoza GAO nije iznenađenje u svetlu procene američke Agencije za zaštitu prirodne okoline (EPA) da će, usvajanjem regulative vezane za emisije CO₂, udeo uglja u podmirivanju energetskih potreba SAD pasti sa postojećih 40%, na 30% u 2030.

Exxon obustavio bušenje u ruskim vodama Arktika

NUJORK – Američki Exxon Mobil obustavio je poslove bušenja u ruskim vodama Arktika, primoran da se pridržava prošle nedelje proširenih američkih sankcija protiv Rusije i zamrzne strateško multimilijardersko partnerstvo sa ruskom državnom naftnom kompanijom Rosnjeft, javile su 19. septembra agencije. *Bloomberg* piše da su Exxon i sevisna kompanija Seadril bile obavezne da u roku od dve nedelje po objavljivanju sankcija (13. septembra), ugase, ili zamrznju projekat bušenja u koji je uloženo 700 miliona dolara.

Otvorena najveća evropska komercijalna elektrana na baterije

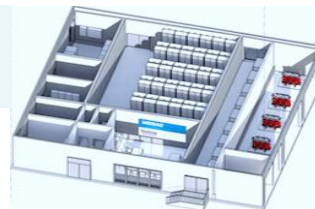
ŠVERIN - Najveća evropska komercijalna elektrana na baterije spojena je na mrežu prošle nedelje u nemačkom gradu Šverinu na Severnom moru. Ovo 5 MW jako postrojenje, pokretano isključivo litijum jonskim baterijama, projektovala je berlinska firma Younicos za kompaniju WEMAG, proizvođača i snabdevača električne energije iz obnovljivih izvora. Radi se o prvom postrojenju u Evropi za stabilizaciju mrežnih frekvencija napajanom isključivo baterijama čime se dodatno olakšava integracija solarne i energije vetra u postojeću mrežu, rekao je nemački ministar energije Sigmar Gabriel (na fotografiji drugi s

desna) na ceremoniji puštanja pogona u rad. Elektroenergetske mreže su do sada uglavnom stabilizovane gradnjom rezervnih elektrana na uglj, koje bi se aktivirale u vremenima bez sunca, odnosno vetra. Na svečanosti je rečeno da takva praksa dovodi do blokiranja kapaciteta mreže i

prisiljava isključivanje iz mreže elektrana na vetar i sunce. Predstavnici Younicosa su objasnili da njihov 5 MW sistem može da pruži iste mogućnosti kontrole mreže kao konvencionalna 50 MW TE na uglj.

Sistem za skladištenje energije smešten je u objektu (foto) veličine sportske dvorane i sadrži 25.600 litijum-manganskih ćelija koje mogu da skladište i šalju energiju u milisekundama. Pet srednjenaponskih transformatora ukupne težine 20 tona, spajaju baterije na regionalnu distribucionu mrežu, kao i na 380 kV visokonaponsku mrežu.

IRENA: Evo kako udvostručiti proizvodnju iz OIE, uz smanjenje emisija na 349g/kWh

ABU DABI - Međunarodna agencija za obnovljive izvore energije (IRENA) razvila je plan sa kojim tvrdi da može udvostručiti proizvodnju energije iz OIE, uz paralelno smanjenje globalnih emisija na 349 grama po kilovatčasu (g/kWh). U protivnom, ako se električna energija i dalje bude proizvodila po postojećim obrascima, IRENA predviđa da će prosečna koncentracija CO₂ do 2030. dostići 498 g/kWh. U planu pod imenom REmap 2030, navodi se da je proizvodnja iz OIE u poslednjih 10 godina porasla za 85%, ali se uvećava i potrošnja energije, koja bi do 2030. trebalo da poraste za 67%, na šokantnih 37 hiljada TWh –

International Renewable Energy Agency

većinom na račun elektrana na fosilna goriva. Čak 40% svih emisija gasova efekta staklene bašte u svetu danas potiče iz sektora proizvodnje energije. Solarna energija, vetro, hidro, geotermalna i bioenergija su 10 do 120 puta manji emiteri CO₂ od prirodnog gasa, a čak 250 manje od uglja., podseća IRENA. U dokumentu se ukazuje na pojeftinjenje opreme za OIE, fotonapona za čak 80% u odnosu na cene iz 2008. godine. U 2013. godini, komercijalna proizvodnja energije iz solarnih izvora koštala je isto kao i proizvodnja iz drugih izvora na tržištima Italije, Nemačke i Španije, a ove godine će im se pridružiti i tržišta Meksika i Francuske. Trošak kopnenih vetroelektrana pao je za 18% u odnosu na 2009., dok su cene turbina pale za 30% u odnosu na 2008. Širom sveta, proizvodnja iz OIE porasla je za 85% u poslednjih 10 godina pa obnovljivi izvori danas pokrivaju čak 30% svih globalnih instalisanih kapaciteta. **Kuna**

SUSEDI I REGION JUGOISTOČNE EVROPE

Češki ministar: Bugarskoj, BiH i Moldaviji pretil smrzavanje u januaru

PRAG - Češki ministar industrije i trgovine Jan Mladek pozvao je Evropsku uniju da ubrzano reši probleme isporuke ruskog gasa jer bi, prema njegovoj oceni, repriza gasne krize iz 2009. godine predstavljala za pojedine države Balkana ozbiljnu humanitarnu pretnju. Mladek je upozorio da balkanske zemlje poput Bugarske i Bosne i Hercegovine ili Moldavije dobijaju gas samo preko Ukrajine, a nemaju dovoljne kapacitete da uskladište potrebne rezerve gasa. "Rizik humanitarne katastrofe i smrznutih ljudi na Balkanu je realan", istakao je Mladek i pozvao EU da se već sada suoči sa ovim problemom, a ne da čeka januar. **ČTK**

Rumunija zahteva odlaganje kalendara liberalizacije cena gasa

BUKUREŠT – Rumunija je najavila odlaganje povećanja cena prirodnog gasa za domaćinstva, prevideno za 1. oktobar, kao i da reprogramira kalendar procesa liberalizacije cena energije, saopštilo je prošlog utorka ministarstvo energije u Bukureštu. Prema postojećem hodogramu, koji je 2012. dogovoren između vlade u Bukureštu i međunarodnih finansijskih institucija, cene domaćeg (rumunskog) prirodnog gasa za domaćinstva trebalo bi da se od oktobra povećaju na 54,6 leja (16\$/12,4€) za megavat-čas (MWh), sa sadašnjih 53,3 leja. Vlada, međutim, namerava da ostavi cene nepromenjenim i produži rokove za kompletnu liberalizaciju cena gasa za domaćinstva do polovine 2021. godine. Ministar energije Razvan Nikoiesku je objasnio da je ova mera potrebna zbog činjenice da je prosečna plata u Rumuniji smanjena u poslednje dve godine za 1%, dok je prirodni gas istovremeno poskupeo za 16%, prenose lokalni mediji. Cena gasa za industrijske potrošače ostaće na postojećih 89,40 leja MWh do kraja godine. Prosečna cena uvoznog gasa u Rumuniji procenjuje se na 30,15 €/MWh, na osnovu ugovora za poslednji kvartal ove godine. Cena gasa proizvedenog u zemlji iznosi za isti period otprilike 20 €/MWh, piše **SeeNews**. MMF i Evropska komisija zahtevaju od Rumunije, kao uslov za dvogodišnju finansijsku podršku, da liberalizuje cene gasa i električne energije i dovede ih na evropske nivoe.

Cene struje za bugarska domaćinstva rastu za 9,8%

SOFIJA – Bugarski energetska regulator DKEVR u petak je predložio povećanje cena električne energije za domaćinstva od 9,79%, počev od 1. oktobra, a u cilju smanjenja finansijskog deficita u energetskom sektoru. Povećanje cena bi trebalo da uveća prihode državne Nacionalne elektroenergetske kompanije (NEK) za 199,3 miliona leva (oko 101 milion evra) i podstakne proces liberalizacije tržišta električne energije, saopštio je regulator. Predsednica DKEVR Svetla Todorova rekla je da cene grejanja neće biti menjane, iako je državna gasna kompanija Bulgargas tražila povećanje cena prirodnog gasa. **Novinite**

Republika Srpska i Rusija dogovorile direktnu kupovinu gasa

MOSKVA – Predsednik i premijer Republike Srpske, Milorad Dodik i Željka Cvijanović dogovorili su 16. septembra u Moskvi sa čelnicima Gasproma sporazum o direktnoj kupovini i isporuci prirodnog gasa u taj entitet, bez dosadašnjeg posrednika firme BHGas. "Mi imamo na to pravo prema Dajtonskom sporazumu.

Ustav BiH predviđa da će biti potrebna određena parlamentarna podrška za takav sporazum, rekao je Dodik dodajući da smatra ovaj mehanizam potpuno legalnim i legitimnim. Istakao je kako će RS, nakon parafiranja sporazuma, tražiti da parlament BiH da podršku i saglasnost. Takođe je u Moskvi potpisan memorandum o razumevanju prema kome bi Rafinerija nafte u Brodu trebala da počene da koristi gas kao energent. **Sarajevski mediji** međutim pišu da je dogovor u suprotnosti sa upravo usvojenim federalnim Zakonom o gasu koji predviđa

jedinstveno tržište i samo jednog uvoznika gasa, a to je BH Gas.

Ina ove nedelje odlučuje o gašenju sisačke rafineriju nafte

ZAGREB – Uprava hrvatske naftne kompanije Ina ove nedelje će odlučiti o sudbini svog prerađivačkog sektora i najverovatnije rešiti da zatvori, odnosno prenameni rafineriju u Sisku. Informaciju je prvi objavio prošle nedelje zagrebački **Večernji list**, da bi je kasnije u dobroj meri potvrdili i iz hrvatskog ministarstva privrede i same naftne kompanije u kojoj većinski odlučuje mađarski partner MOL. Večernjak je objavio da bi sisačka rafinerija de facto prestala da postoji, a njeni skladišni kapaciteti bili bi prenamenjeni u logističko-distributivni centar. Na ostatku prostora bila bi pokrenuta „neka nova proizvodna delatnost i tako umanjeni negativni efekti gašenja prerade nafte“, navodi dnevnik. Iz pomenutih izvora list doznaje da je ta opcija ocenjena kao ekonomski najracionalnija varijanta restrukturiranja Ininog rafinerijskog biznisa koji već nekoliko godina posluje sa znatnim gubicima. Sve dalje aktivnosti Ine u tom segmentu poslovanja bi u budućnosti bile usmerene na riječku rafineriju, koja bi u toj varijanti krenula u drugu fazu modernizacije vrednu 400-tinak miliona dolara, konstatuje dnevnik. Ministarstvo energije je, reagujući na publicitet koji je vest dobila, saopštilo u petak da čeka od uprave Ine rezultate analize rafinerijskog poslovanja i da će „učiniti sve što može da zaštiti interese Hrvatske u strateškoj naftnoj kompaniji“. Iz naftne kompanije je 19. septembra kratko saopšteno da „su u ovom trenutku sve mogućnosti vezane za potencijalne promene u rafinerijskom poslovanju otvorene. Ukoliko i kad relevantna tela kompanije donesu odluku, ista će biti pravovremeno saopštena javnosti.“

